

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО ПРАВА**

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ВЗАЄМОДІЯ СУСПІЛЬСТВА І НАУКИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

15–16 лютого 2017 р.

м. Київ

УДК 340.116:340.15(477)

Взаємодія суспільства і науки: проблеми та перспективи: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 15-16 лютого 2017 року). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2017. 42 с.

У збірнику містяться матеріали, подані на Міжнародну науково-практичну конференцію «Взаємодія суспільства і науки: проблеми та перспективи». Для студентів, аспірантів, викладачів, науковців юридичних вищих навчальних закладів, представників судових та інших правозастосовних органів держави, адвокатів, представників громадських організацій.

Видається в авторській редакції. Оргкомітет конференції не завжди поділяє думки учасників.

УДК 340.116:340.15(477)

Василенко В. М.,
заступник декана факультету № 5
Харківського національного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЩОДО РОЛІ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ У ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ

Місце міжнародних договорів у правовій системі окреслюється положеннями ч. 2 ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України» та ч. 2 ст. 9 Конституції України. Так, зазначений закон встановлює: «Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору». При цьому Конституцією України все ж передбачено, що «укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України». Тобто міжнародні договори, ратифіковані Україною є частиною національного законодавства, яке не може суперечити Конституції України (за інших обставин згоду на такі документи Верховна Рада України надати не може), але є пріоритетним у порівнянні з національними законами України.

До міжнародних нормативно-правових актів, які містять правові засади громадського контролю за діяльністю Національної поліції доцільно віднести наступні.

1. Загальна декларація прав людини, відповідно до положень якої: кожна людина має право приймати участь в управлінні власною країною безпосередньо або через вільно вибраних представників; воля народу повинна бути основою влади уряду (стаття 21). З позиції Л.Р. Наливайко та О.В. Савченко положення Загальної декларації прав людини лише «частково стали передумовою формування громадського контролю у державах-членах Організації Об'єднаних Націй».

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, яка гарантує та розкриває зміст, зокрема свободи вираження поглядів (ст. 10) і свободи зібрань та об'єднань (ст. 11), а саме: «Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів ... »; «Кожен має право на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів ... ».

3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, яким погоджено визнання та поширення державами учасниками, зокрема право та можливість кожного громадянина без будь-якої дискримінації і необґрунтованих обмежень «брати участь у веденні державних справ як безпосередньо, так і за посередництвом вільно обраних представників» (ст. 25).

4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, яка, будучи «найзмістовнішим правовим актом, спрямованим на запобігання та боротьбу з корупцією як у світовому, так і національному масштабі», окрему увагу приділяє питанням участі громадськості у питаннях запобігання корупції. Зокрема ст. 13 Конвенції встановлено, що «Кожна Держава-учасниця вживає

належних заходів, у межах своїх можливостей і згідно з основоположними принципами свого внутрішнього права, для сприяння активній участі окремих осіб і груп за межами державного сектора, таких як громадянське суспільство, неурядові організації та організації, що функціонують на базі громад, у запобіганні корупції й боротьбі з нею та для поглиблення розуміння суспільством факту існування, причин і небезпечного характеру корупції, а також загроз, що створюються нею». Зокрема передбачено необхідність реалізації державами учасницями таких заходів: «посилення прозорості й сприяння залученню населення до процесів прийняття рішень; забезпечення для населення ефективного доступу до інформації; проведення заходів щодо інформування населення, які сприяють створенню атмосфери неприйняття корупції, а також реалізація програм державної освіти, у тому числі навчальних програм у школах й університетах; повага, заохочення та захист свободи пошуку, отримання, опублікування та поширення інформації про корупцію». Зазначене рівною мірою поширюється на можливість здійснення громадського контролю за діяльністю Національної поліції з приводу дотримання поліцейськими як особами, уповноваженими на виконання функцій держави (пп. «з») п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»), та іншими посадовими особами державних установ системи поліції (юридичних осіб публічного права) як особами, прирівняними до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»), норм антикорупційного законодавства.

Таким чином, міжнародні договори, які є частиною національного законодавства України, частково стали передумовою формування інституту громадського

контролю. Вони містять фундаментальні положення, що впливають на його розвиток і встановлюють особливості реалізації громадського контролю як засобу запобігання корупції на міжнародному та національному рівнях.

*Гарбузюк К. Г.,
декан факультету №2 Харківського
національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАОХОЧЕНЬ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Відповідно до чинного КЗпП України до працівників підприємств, установ, організацій можуть застосовуватись будь-які заохочення, що містяться в затверджених трудовими колективами правилах внутрішнього трудового розпорядку. Заохочення застосовуються власником або уповноваженим ним органом разом або за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) підприємства, установи, організації [1]. Як видно із норм КЗпП застосування заохочення – це виключно право роботодавця, яке здійснюється ним на власний розсуд, що робить заохочення, як інструмент стимулювання працівників, максимально суб'єктивним, адже законодавством не визначає якихось об'єктивних критеріїв застосування заохочення до працівників. На перший погляд такий підхід видається цілком справедливим – якщо працівник хоче бути відзначеними, він зобов'язаний особливим

позитивним чином виявити себе у своїй роботі. Втім, навіть виявлення працівником значних трудових успіхів, не є гарантією того, що роботодавець реалізує своє право на заохочення, як не гарантує й того, що такий працівник буде заохочений у першу чергу, порівняно з іншими працівниками, які досягнули менших успіхів в роботі. Звісно в у мовах ринкових відносин стимулом, який спонукатиме роботодавця застосовувати заохочення до працівників, у значній мірі виступає його прагнення досягати вищих показників, результатів, отримати більші прибутки від виробництва чи надання послуг, що прямими і значним чином залежить від самовідданості, якості, ефективності та результативності роботи найманих працівників. І якщо роботодавець не виявлятиме належної уваги до таких працівників, не відзначатиме їх відповідним чином, вони можуть звільнитися і влаштуватися на роботу до конкурентів. Проте деякі види праці, зокрема пов'язані із публічною службою, не передбачають товарного виробництва, відповідно у роботодавця немає зацікавленості у збільшенні прибутків, як наслідок його не завжди цікавлять особливі здобутки працівника, а цілком влаштовує звичайна (або належна) праця, тобто коли працівник сумлінно виконує доручену йому роботу, але й ніякої особливої ініціативи та самовідданості не виявляє і визначних результатів у роботі не досягає. Зрозуміло, що такого працівника також ніхто примусово не тримає, і він може шукати іншу, більш «пристойну» роботу, зокрема у приватному секторі. Однак не можна не враховувати тієї обставини, що багато громадян ідуть на публічну службу, зокрема в правоохоронні органи, за «покликом душі», вони прагнуть працювати в інтересах та на благо українського народу і держави. Високопрофесійна, самовіддана, сумлінна робота таких працівників є запорукою якісного та ефективного виконання завдань і функцій як певного

органу публічної влади, так і держави в цілому. Зрозуміло, що держава та український народ зацікавлені у таких працівниках-публічних службовцях, які виявлятимуть максимальний рівень професіоналізму та ініціативності в роботі, достоятимуть особливо визначних результатів у виконанні доручених їм завдань та функцій, здійснюватимуть значний внесок в удосконалення та розвиток відповідних інструментів та механізми публічного управління, надання публічних послуг тощо. Очевидно, що працівники, які виявляють особливі, чи навіть екстраординарні досягнення у сфері виконання завдань та функцій публічної влади, повинні обов'язково заохочуватися, оскільки у даному випадку воно (заохочення) є не просто засобом стимулювання та мотивації службовця до подальшої праці у такому ж ключі, а виступає формою його (службовця) публічного відзначення за особливі заслуги перед державою та суспільством. Тобто держава таким чином виявляє своє схвалення відповідної трудової активності працівника.

З огляду на викладене переконані, що на деяких різновидах праці застосування заохочення має бути не правом, а обов'язком роботодавця, протистояти якому має відповідно право працівника на отримання заохочення. Однак для цього слід визначити хоча б приблизний перелік критеріїв, яким має відповідати трудова активність працівника для того, щоб він міг скористатися своїм правом на заохочення. І у випадку із заохоченням працівників поліції це є особливо актуальним. Тож, вважаємо, що у статті 144 КЗпП доцільно закріпити, що спеціальним чи локальним законодавством може бути встановлений обов'язок роботодавця застосувати до працівника (працівників) заходи заохочення, у випадку його особливих трудових досягнень. Критерії застосування таких заохочень мають також визначатися у відповідному

спеціальному чи локальному трудовому законодавстві. Питання вибору виду заохочення вирішується роботодавцем на власний розсуд згідно вимог того ж спеціального та (або) локального трудового законодавства.

Відповідно, з огляду на зазначене, у законодавстві, яким регулюється діяльність поліції, необхідно передбачити право поліцейського на заохочення, та обов'язок керівника застосувати до поліцейського заохочення, якщо він виявив себе як особливо цінний працівник, досяг у своїй роботі визначних результатів. При цьому слід визначити загальні критерії оцінювання службово-трудоного внеску поліцейського з метою застосування до нього заохочення. Вид же заохочення має обиратися особою, уповноваженою його застосовувати, з урахуванням наявних ресурсів, а також раніше застосованих до працівника заохочень та (або) дисциплінарних стягнень.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України / Затверджений Законом № 322-VIII від 10.12.71 р. // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

Йовенко І. І.,
*здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА МИРНІ ЗІБРАННЯ ЯК ПРЕДМЕТ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Право на мирні зібрання є індивідуальним правом, яке виражається (реалізується) колективним чином, а реалізація цього права гарантується в ст. 39 Конституції України та забезпечується державою, як підвалина подальшого демократичного розвитку України. Вказане є цілком очевидним, адже, як зазначається в Керівних принципах Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) щодо свободи мирних зібрань, відповідна свобода «є основоположним правом людини, якою можуть користуватися та реалізувати окремі особи та групи, незареєстровані об'єднання, юридичні особи та корпоративні суб'єкти» [1, с. 12]. Слід зазначити, що колективні прояви сукупності схожих індивідуальних поглядів різних людей в деяких контекстах можуть сприйматися публічною владою в якості таких, що можуть нести в собі небезпеку для цієї публічної влади та/або для суспільства та держави. Крім того, приймаючи до уваги той факт, що «зібрання проходять в громадських місцях і використовуються різними організаціями, групами та окремими особами, вони є очевидно наочними показниками рівня терпимості та поваги, які проявляються до різних політичних, соціальних і культурних практик і вірувань» [2, с. 8]. У зв'язку із цим, реагування органів публічної влади на факти організації та проведення групами осіб зібрань може служити чітким свідченням

поваги державою основних прав людини, оскільки «реалізація свободи зібрань часто передбачає здійснення інших прав, включаючи свободу вираження думок, релігії та пересування. У той же час запобігання зібранням може також супроводжуватися порушеннями права на життя, права на свободу від тортур і права на справедливий судовий розгляд» [2, с. 8].

У контексті викладеного можемо дійти висновку, що в Україні реалізація конституційного права на мирні зібрання є як об'єктом адміністративно-правового регулювання, так і предметом адміністративної діяльності територіальних підрозділів Нацполіції (ТП НП). В конкретизованому вигляді цю позицію можна аргументувати наступним чином:

1) *ТП НП характеризуються особливим предметом відання.* Як відомо, в тоталітарних чи авторитарних державах поліція (міліція) «стоїть на сторожі» відповідного політичного режиму, в той час, як «в демократичних державах цей орган влади захищає ту форму демократії, якій віддає перевагу суспільство» [3, с. 11]. Відтак, як зазначає Д.С. Припутень, сьогодні в різних європейських державах предмет відання поліції зводиться до громадської безпеки та «фундаментальних прав і свобод, а також інших, охоронюваних Конституцією цінностей» [4, с. 98]. У зв'язку із цим та приймаючи до уваги зміст ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію», можемо дійти висновку, що реалізація конституційного права на мирні зібрання є предметом адміністративної діяльності ТП Нацполіції, оскільки реалізація цього права: а) пов'язана з правами, свободами і законними інтересами суб'єктів реалізації такого права, а також інших суб'єктів; б) може позначатись на стані забезпечення поліцією режиму громадської безпеки та порядку;

2) *ТП НП мають особливий обсяг повноважень, а також можливості використання поліцейських заходів. У відповідності до ч. 1 ст. 1 та п. 2 ч. 1 ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію» НП є центральним органом виконавчої влади (ЦОВВ), котрий «служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку», а територіальні органи поліції є частиною загальної системи поліції. З огляду на предмет відання НП територіальні підрозділи поліції виконують комплекс завдань, реалізація яких передбачає значний обсяг основних (ст. 23) і додаткових (ст. 24) повноважень, які прямо чи опосередковано використовуються для забезпечення реалізації конституційного права на мирні зібрання. При цьому вченими також зазначається, що НП в Україні «з упевненістю можна віднести до одного з основних суб'єктів реалізації правозахисної функції держави» [5, с. 132], що (в контексті предмета відання НП) додатково підтверджує справедливність тлумачення реалізації права на мирні зібрання в якості предмета адміністративної діяльності ТП Нацполіції;*

3) *діяльність ТП НП характеризується можливостями безпосереднього забезпечення реалізації конституційного права на мирні зібрання. Як відомо, функції держави в сфері правоохорони на локальному рівні переважно реалізуються територіальними структурними одиницями ЦОВВ. Не є виключенням також й НП, на місцевому рівні функції якої виконує ТП поліції. При цьому важливість ролі ТП Нацполіції в питанні, що нами розглядається, важко недооцінити, адже саме ТП НП найбільш повно відома інформація щодо реальної обстановки із забезпечення громадської безпеки та порядку на певній території, рівень соціального напруження місцевого населення та інша інформація, яка*

поліцією використовується для забезпечення реалізації конституційного права на мирні зібрання. На цю ж обставину звертає увагу також А.В. Долинний в рамках дослідження ролі НП в проведенні масових заходів [див., напр.: 6, с. 79, 115].

Відтак, можемо дійти висновку, що реалізація права на мирні зібрання є особливою формою безпосередньої демократії, практичний вияв якої покладає певний обсяг зобов'язань, як на суб'єктів цього права, так і на суб'єктів забезпечення реалізації цього права (юридична природа цих зобов'язань має як конституційно-правовий, так і адміністративно-правовий характер). При цьому серед суб'єктів забезпечення реалізації права на мирні зібрання особливе місце належить саме ТП НП, для яких реалізація права на мирні зібрання є особливим предметом їх адміністративної діяльності, приймаючи до уваги те, що реалізація вказаного права: прямо пов'язана із предметом відання цих підрозділів поліції; може ефективним чином забезпечуватись в процесі виконання ТП НП поліцейських повноважень; найбільш ефективно та повно об'єктивується, коли реалізація зазначеного права забезпечується саме поліцією, яка на постійній основі функціонує на відповідній території, а тому їй відома актуальна та достовірна інформація щодо реальної обстановки із забезпечення громадської безпеки та порядку, рівень соціального напруження місцевого населення.

Список використаних джерел:

1. Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly; 2nd edition. Warsaw: OSCE/ODIHR, 2010. 160 p.
2. Handbook on Monitoring Freedom of Peaceful Assembly. Warsaw: OSCE/ODIHR, 2011. 82 p.

3. Салманова О.Ю. Правові акти в управлінській діяльності Національної поліції України: монографія. Харків: Панов, 2016. 460 с.

4. Припутень Д.С. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України: сравнительно-правовой аспект. *Верховенство права*. 2016. Т. 1. С. 95-99.

5. Грохольський В.Л. Адміністративно-правове забезпечення діяльності органів національної поліції України з удосконалення реалізації правозахисної функції держави. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4, Ч. 3. С. 132-135. doi:10.32850/sulj.2019.4.3.30.

6. Долинний А.В. Адміністративно-правове забезпечення Національною поліцією України публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2017. 198 с.

*Лук'янова Г. Ю.,
доцент кафедри адміністративного та
інформаційного права Національного
університету «Львівська політехніка»
кандидат юридичних наук*

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КООРДИНАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМАТИКА КОНТРОЛЮ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Проблематика налагодження дієвої політики протидії корупції в Україні далеко не нова. Останні десятиліття тривають запеклі наукові та політичні дискусії, які після Революції Гідності набули суспільного резонансу і згодом

створили підґрунтя для ухвалення низки антикорупційних законів та проведення антикорупційних реформ, що передбачали створення системи антикорупційних органів. Якою мірою зазначені процеси вплинули на загальний стан корупції в Україні судити важко. Але вже сьогодні можна вести мову про зростання обізнаності громадськості з тією масою проблем, що існують у сфері протидії корупції.

Ще у 2012 році, аналізуючи тодішній стан протидії корупції А. Й. Француз констатував: «застосування нормативно-правових заходів залишається на низькому рівні, ефективність протидії корупції має фрагментарний, вибірковий характер. В Україні слабкі соціальні та політичні традиції публічного викриття корупціонерів. Існують проблеми доступу і документування осіб, що обіймають керівні посади у державі, народних депутатів, які занурились у хабарництво. Їм створені умови «священної корови», і не без деяких нормативно-правових документів, наприклад, про недоторканність народних депутатів» [1, с. 19]. Звісно, за минулі роки ситуація змінилася на краще, але вести мову про високі досягнення у сфері подолання корупції, означає видавати бажане за дійсне.

Антикорупційні органи, реалізуючи державну політику в сфері протидії корупції, вимушені взаємодіяти, координуючи свої зусилля на найвищому рівні. Координація їх діяльності потребує особливих інструментів, обумовлених специфікою антикорупційної сфери. І сьогодні особливо гостро постає проблема контролю, як складової координації суб'єктів антикорупційної діяльності. При цьому, важливо враховувати відразу кілька рівнів контролю, які необхідно передбачити законодавцю. Адже такий контроль повинен здійснюватися як щодо якості ухвалених під час координації рішень, так і щодо їх безпосереднього

виконання. Т. С. Єдинак з цього приводу доволі слушно зазначає, що хоча в Україні й діє велика кількість суб'єктів контролю та нагляду, вони діють без взаємодії, а у формі окремих ланок, в автономному режимі, що не може позитивно вплинути на стан державного управління, адже породжуються дублювання та неузгодженості [2, с. 4]. Контроль виступає необхідним та невід'ємним етапом державного управління, у тому числі – антикорупційної політики та протидії корупції. Разом з тим, жодного механізму контролю в сфері координації діяльності суб'єктів протидії корупції в Україні нами не встановлено.

Ключовими складовими контролю за якістю ухвалених координаційних рішень є дотримання вимог до їх написання та, власне, змісту. Варто враховувати, що ефективна координація повинна передбачати чіткий, зрозумілий та однозначний перелік вимог до суб'єктів протидії корупції та порядку їх виконання. Кожне рішення, ухвалене в ході координаційної наради повинно не просто відповідати Конституції та Законам України, але й враховувати повноваження кожного конкретного суб'єкту протидії корупції, не допускати дублювання їх повноважень, а також – містити чіткі умови, строки виконання, очікуваний результат.

Стосовно контролю за виконанням рішення, що було увалено в ході координаційної наради, необхідним є визначення як спеціальних органів контролю, так і засоби владного впливу для забезпечення правомірної поведінки. При цьому створення спеціалізованого контрольного органу контролю нашою метою є потреба забезпечення його неупередженості, належної кваліфікації його працівників та забезпеченні необхідного фінансування.

Варто мати на увазі, що з огляду на специфіку антикорупційної діяльності, в процесі контролю за виконанням рішень координаційної наради як на

виконавців рішень, так і на органи контролю може здійснюватися зовнішній тиск. При цьому може мати місце як «негативний тиск» (у формі погроз, зловживання службовим становищем з боку керівництва високого рівня) так і «позитивний тиск» (у формі підкупу, інших форм формування особистої зацікавленості, сприяння уникненню відповідальності пов'язаних осіб тощо). Уникнення наведеної ситуації, або ж мінімізація її впливу, можливі виключно за наявності великої кількості деталізованих та об'єктивних критеріїв перевірки. Такими критеріями можуть виступати показники, що характеризують досягнення конкретного результату, кількісні показники проведених роз'яснювальних робіт, семінарів, інших спільних заходів. Важливим критерієм в довготривалій перспективі виступають регіональні показники кількості розкритих корупційних правопорушень, кількості справ, що надійшли до суду та особливо – кількості судових вироків. При цьому важливими будуть не лише абсолютні, але й відносні показники (як то – кількість на 100 тис. населення регіону, або кількість вироків суду, відносно кількості розкритих правопорушень). За ідеальних умов зазначені критерії мають демонструвати наявність правопорушень незалежно від волі конкретних осіб.

В ході аналізу заходів забезпечення виконання рішення, прийнятого під час координаційної наради, окрему увагу варто присвятити питанню юридичної відповідальності. Наразі, відповідно до ст. 8 Положення «Про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією», «узгоджена постанова є обов'язковою для виконання усіма зазначеними органами» [3]. Проте дана норма лишається формальною. Адже досі не визначено, якими саме будуть наслідки у разі її повного чи часткового невиконання. З

огляду на специфіку повноважень прокурора доцільним було б доповнення щодо поширення на суб'єктів протидії корупції ст. 185-8 КУпАП щодо ухилення від виконання законних вимог прокурора [4]. Окрім того, доречно передбачити дисциплінарну відповідальність за неналежне виконання рішення координаційної наради. Звісно, такі доповнення чинного законодавства не будуть вичерпною відповіддю на питання налагодження дієвого контролю та відповідальності в рамках адміністративно-правового забезпечення координації суб'єктів протидії корупції в Україні, однак, вони можуть стати першими кроками, що дозволять в подальшому сформувати повноцінну політику контролю і відповідальності у цій царині.

Список використаних джерел:

1. Француз А.Й. Нормативно-правові основи боротьби з корупцією в Україні. Протидія корупції: європейський досвід та українські реалії: тези міжнародної науково-практичної конференції (20–21 квітня 2012 р.). Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. С. 17-22.

2. Єдинак Т. С., Павлишен О. В. Контроль як функція державного управління: сутність та класифікація. Вісник Академії митної служби України. Сер. : Державне управління, 2011. № 1. С. 12-18

3. Про затвердження Положення "Про координацію діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю та корупцією": Наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної податкової служби України, Міністерства оборони України, Державна ситна служба України, Адміністрація Державної прикордонної служби України, Державної пенітенціарної служби України від 26.04.2012

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. №51. С. 1122.

Мельник В. В.,

*доцент кафедри правого забезпечення
підприємницької діяльності і фінансової безпеки
Харківського національного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ КРИТЕРІЇВ, ЯКІ НЕОБХІДНО ВРАХОВУВАТИ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ РОЗМІРУ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ

Необхідність удосконалення критеріїв, які необхідно враховувати при визначенні розміру відшкодування шкоди, обумовлена тим, що: по-перше, чинний КЗпП містить критерії визначення розміру лише матеріальної шкоди, і лише найманих працівників; по-друге, у КЗпП України містяться досить спрощенні формулювання, які дають уявлення хіба що про необхідні умови, що враховуються під час визначення розмірів матеріальної шкоди, завданої найманим працівником.

На нашу думку, головними критеріями, що враховуються при визначенні шкоди, є:

1) матеріально-фінансовий – це виникнення у роботодавця реальних майнових втрат та (або) збитків в наслідок дій (бездіяльності) найманого працівника. Тобто існування того, що зветься прямою дійсною шкодою,

випадками якої, згідно Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11.12.2015 р. № 12 «Про узагальнення практики застосування судами законодавства, що регулює матеріальну відповідальність працівників за шкоду, заподіяну роботодавцю» є: а) недостача матеріальних цінностей, виявлена у матеріально відповідальній особі або в іншій особі, якій матеріальні цінності передані у зв'язку з виконанням нею трудових обов'язків. При цьому втратами через недостачу матеріальних цінностей вважаються лише ті, що мають місце понад норму природної втрати. Якщо втрата природна, то притягнення працівника до матеріальної відповідальності і відповідно відшкодування неможливе. Однак при цьому якщо ж власник доведе, що втрата, хоч і не перевищує межі норм природної, не є природною, а спричинена винними діями працівника, то притягнення до матеріальної відповідальності можливе. Про недостачу мова йде у всіх випадках, коли працівник зобов'язаний відзвітувати про отримані матеріальні цінності, а при звіті (інвентаризації) виявиться їх менша кількість. При цьому в зазначеному узагальненні судової практики звернено увагу на те, що термін «недостача» не розкриває причини зменшення кількості матеріальних цінностей [1]; б) втрата матеріальних цінностей.

Із наведеного слідує, що прямою дійсною шкодою визнається та, що є фактичною, тобто вже реально (об'єктивно) існує, а не має гіпотетичний чи можливий характер, а також яка має конкретний матеріально-фінансовий вимір, що визначається на підставі даних бухгалтерського обліку, виходячи з балансової вартості (собівартості) матеріальних цінностей за вирахуванням зносу згідно з установленими нормами [2]. Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі

інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень [3]. У разі розкрадання, недостачі, умисного знищення або умисного зіпсуття матеріальних цінностей розмір шкоди визначається за цінами, що діють у даній місцевості на день відшкодування шкоди. На підприємствах громадського харчування (на виробництві та в буфетах) і в комісійній торгівлі розмір шкоди, заподіяної розкраданням або недостачею продукції і товарів, визначається за цінами, встановленими для продажу (реалізації) цієї продукції і товарів [2]. Отже, не може порушуватися питання про відшкодування шкоди найманим працівником, якщо його поведінка, хоча і мала протиправний характер, втім не призвела до настання реальних майнових втрат чи фінансових збитків роботодавця. У такому випадку до працівника може бути застосована дисциплінарна відповідальність;

2) юридичний, за допомогою якого оцінюється правовірність поведінки найманого працівника. Тобто, якщо дії чи бездіяльність останнього не виходять за межі встановлених нормативно-правовими актами (виданими як централізованому так і локальному порядку) правил щодо виконання трудових обов'язків та дотримання вимог охорони праці, працівник не може бути зобов'язаний до відшкодування шкоди, навіть якщо така має місце. Звідси ж слідує й те, що не можуть бути підставою для застосування механізмів відшкодування шкоди втрати чи збитки, що стали наслідком нормального виробничо-господарського ризику, або через перебування найманого працівника у стані крайньої необхідності. Адже ані зазначений ризик, ані крайня необхідність не є випадками протиправної поведінки;

3) об'єктивні обставини ситуації. Врахування цього критерію є необхідним для того, щоб унеможливити

покладання на працівника обов'язку щодо відшкодування шкоди, настання якої не пов'язане і не залежить від волі найманого працівника. Оцінюючи шкоду за цим критерієм, юрисдикційний орган чи самі сторони трудових відносин, повинні з'ясувати: чи повинен був найманий працівник вчиняти або не вчиняти відповідні дії; чим мав він реальну змогу вчинити іншим чином; чи є прямий причино-наслідковий зв'язок між діями найманого працівника та шкідливими наслідками; чи є якась залежність шкоди, що настала, від дій чи бездіяльності інших суб'єктів, окрім найманого працівника, питання про відшкодування шкоди яким розглядається. Зокрема в останньому випадку особливо важливо з'ясувати, чи не стали вчинені працівником дії (бездіяльність), що призвели до завдання матеріальної шкоди роботодавцю, наслідком відповідних вказівок або розпоряджень останнього, чи результатом незабезпечення роботодавцем необхідних умов для належного виконання відповідних трудових обов'язків вказаним працівником;

3) суб'єктивні обставин справи. Даний критерій можна поділити на три аспекти: поведінковий, професійний та особистісний. Саме на ньому критерії, ми хотіли б акцентувати особливу увагу, оскільки на сьогодні використовується переважно поведінковий аспект, тобто оцінка шкідливих наслідків поведінки працівника з позиції його вини. Вина являє собою психічне ставлення найманого працівника до своєї поведінки (дій чи бездіяльності), що призвела до завдання шкоди роботодавцю, у формі умислу чи необережності (недбалості). Вина, безумовно, є одним із ключових елементів у механізмі визначення шкоди, і прямим чином обумовлює те, який механізм для її відшкодування буде застосований; механізм обмеженої чи повної матеріальної відповідальності. Разом із тим, переконані, що не менш

важливими для визначення розміру шкоди, яку належить відшкодувати, є професійні та особисті якості найманого працівника. Важливість цих критеріїв підтверджується і міжнародною практикою, де під час встановлення шкоди, яку належить відшкодувати найманому працівнику, окрім його вини та матеріально-фінансового стану, можуть враховуватися ще ряд інших характеристик професійного та особистісного характеру як то: вікова категорія працівника; його професійна кваліфікація та трудовий стаж; час перебування працівника у трудових відносинах із даним роботодавцем та трудовий внесок першого у виконання завдань і реалізацію цілей другого; моральні якості найманого працівника тощо.

Звісно, на відміну від вини, професійні та особистісні аспекти суб'єктивного критерію оцінки шкоди, завданої роботодавцю, не мають обов'язкового та необхідного характеру, для визначення розміру відшкодування, втім доцільність їх врахування забезпечує більш справедливий, людиноорієнтований та індивідуалізований підхід до визначення розміру відшкодування.

Таким чином, відсутність чітких законодавчих положень з приводу критеріїв визначення розмірів шкоди у сфері трудових відносин, не сприяє зміцненню гарантій прав і законних інтересів сторін цих відносин, а також ускладнює належну реалізацію правозахисної та правовідновлюючої функції інституту відшкодування шкоди. Тож, конкретизація, систематизація та законодавче оформлення цих критеріїв є необхідною умовою забезпечення ефективного та дієвого функціонування даного інституту.

Список використаних джерел:

1. Про узагальнення практики застосування судами законодавства, що регулює матеріальну відповідальність працівників за шкоду, заподіяну

роботодавцю: Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11.12.2015 № 12 // URL: <https://document.vobu.ua/doc/7035>

2. Кодекс законів про працю України / Затверджений Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР, 1971 / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#top>

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. ВВР, 1999, № 40, ст.365

Полянський А. О.,

*здобувач Університету сучасних знань,
кандидат юридичних наук*

НОРМОТВОРЧІСТЬ ЯК ФОРМА ВЗАЄМОДІЇ СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВ ІЗ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Починаючи наукове дослідження варто звернути увагу на те, що під адміністративно-правовими формами взаємодії судово-експертних установ з правоохоронними органами найбільш доцільно розуміти визначений нормами чинного зовнішній прояв практичної діяльності досліджуваних суб'єктів, яка спрямована на досягнення спільної мети – проведення якісної, неупередженої та справедливої експертизи. Нажаль, законодавець на нормативно-правовому рівні жодним чином не виокремив перелік форм такої взаємодії, а на науковому рівні цьому питанню увага приділялась лише поверхнево. Втім,

безспірним є той факт, що ключовою формою у досліджуваному контексті є правотворча.

Правотворчість – це організаційно оформлена діяльність уповноважених суб'єктів з ухвали, зміни та скасування правових норм, здійснювана відповідно до суспільних потреб у нормативно-правовому регулюванні. Правотворчість виступає як офіційна складова правоутворення, самостійна і завершальна його стадія. Правоутворення здійснюється до правотворчості, поряд з нею, у ви-гляді правотворчості, після правотворчості, у процесі реалізації права. Правоутворення здійснюється не тільки державою, а й суспільством: у правосвідомості, правовідносинах, правомірній поведінці, правових теоріях, правовій практиці, індивідуальних і колективних договорах. Вони досліджуються, узагальнюються, систематизувалися державою, а потім формулюються в нормах права, зовні виражених у нормативно-правових актах, нормативно-право-вих договорах, правових прецедентах, правових звичаях [1].

На переконання О.Ф. Скакун, правотворчість – це правова форма діяльності держави за участю громадянського суспільства (у передбачених законом випадках), пов'язана із встановленням (санкціонуванням), зміною, скасуванням юридичних норм. Правотворчість виражається у формуванні, систематизації, прийнятті та оприлюдненні нормативно-правових актів. Головне призначення правотворчості – встановлення нових правових норм. Зміна і скасування застарілих правових норм сприяє затвердженню нових і, відтак, вони входять до його складу як допоміжні прояви правотворчості [2]. Ознаками правотворчості, на переконання вказаної вище вченої, є: 1) здійснюється державою безпосередньо або з її попереднього дозволу, а також громадянським суспільством (народом) і його суб'єктами; 2) полягає у

створенні нових норм права або в зміні чи скасуванні чинних норм; 3) набуває завершення в письмовому акті-документі, який називається нормативно-правовим актом; 4) відбувається відповідно до правового регламенту, тобто процедури, яка встановлюється правовими нормами; 5) має конкретно-цільову і організаційну спрямованість. Правотворчість не можна зводити до законотворчості. Законотворчість є виключною монополією представницьких вищих органів держави (в Україні – Верховної Ради) або народу (громадянського суспільства) у передбачених законом випадках [2]. Ю. Сурмін, Д. Бакуменка та Л. Штика тлумачать правотворчість як спеціальну організаційно-правову діяльність уповноважених суб'єктів, яка полягає в ініціюванні, підготовці, розгляді проектів нормативних актів, прийнятті нормативних актів та введенні їх у дію. Нормотворчість здійснюється за певною процедурою, що складається із низки стадій – самостійних, логічно завершених етапів і організаційно-технічних дій щодо підготовки та прийняття нормативних актів, якими є: нормотворча ініціатива і підготовка проекту нормативного акта; внесення проекту нормативного акта суб'єкту нормотворення; розгляд та обговорення проекту нормативного акта; прийняття нормативного акта; введення нормативного акта в дію [3, с. 486].

Таким чином, в розрізі представленої проблематики, нормотворчість як форма взаємодії судово-експертних установ із правоохоронними органами: по-перше, дозволяє створити необхідне нормативно-правове підґрунтя для спільної діяльності досліджуваних суб'єктів; по-друге, по-друге, спільно, в межах їх компетенції, розробляти пропозиції та рекомендації спрямовані на вдосконалення законодавства, яке регулює діяльність судово-експертних установ та правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Крестовська Н.М., Матвеева Л.Г. Теорія держави і права: Елементарний курс. Видання друге. Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. 432 с.
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 656 с.
3. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. К.: НАДУ, 2010. 820 с.

Федоренко І. Л.,
адвокат

ТАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ПРОВОКАЦІЇ ПІДКУПУ

Розслідування провокації підкупу не є безсистемним, хаотичним здійсненням окремих дій і застосуванням заходів. Воно, навпаки, характеризується упорядкованістю. Це означає, що кожна дія слідчого переслідує певну ціль, яка, в свою чергу, є однією зі сходинок на досягненні єдиного важливого завдання кримінального провадження, а саме – забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування провокації підкупу.

У контексті вищенаведеного вбачається актуальним питання про визначення сутності та змісту тактичних завдань розслідування провокації підкупу. Так, зі змісту самого терміну помітно, що воно складається з двох слів – тактичний і завдання. Перше слово наочно вказує на

характер завдань, на те, що вони є свого роду способом вирішення чогось важливого. Тим самим акцентується увага на тому, що воно є проміжним на шляху до чого-небудь. Друге слово в досліджуваній категорії чітко вказує на те, що існують питання, які потребують свого вирішення, щоб основна мета чого-небудь була досягнутою. Тому можна припустити, що тактичні завдання, за своєю суттю, є проміжними завданнями по відношенню до стратегічного завдання (мети). Вказане в повній мірі стосується й тактичних завдань розслідування, у тому числі провокації підкупу. Вказаний термін активно використовується в криміналістичній науці по відношенню як усього процесу розслідування, так і окремих його складових (тактичних операцій, проведення слідчих (розшукових) дій, тощо).

Так, під тактичними завданнями розслідування прийнято розуміти окреме (проміжне) завдання на шляху вирішення певного загального (стратегічного) завдання кримінального судочинства, пов'язаного із застосуванням криміналістичних засобів, прийомів і методів [1, с. 84]. При цьому тактичні завдання, будучи локальними, мають чітко визначену ситуаційну зумовленість [2, с. 201, 202], вони завжди конкретні та потребують доказування [3, с. 38–42].

Тактичні завдання аналізують шляхом вивчення всіх матеріалів кримінального провадження, оцінки слідчої ситуації, визначення наявних сил і засобів, після чого слідчий (дознавач) приймає конкретне тактичне рішення, спрямоване на вирішення певного проміжного (тактичного) завдання розслідування. Тактичні завдання можна виокремити на кожному етапі розслідування кримінального правопорушення (під час перевірки інформації про нього, на початковому та наступному етапах розслідування), що підтверджено ретельним

дослідженням структури окремих криміналістичних методик дослідження окремих видів протиправних діянь. Ці завдання визначають подальший напрям розслідування [4, с. 50].

Тому, вважаємо, що криміналістичні рекомендації стосовно організації виявлення та розслідування провокації підкупу будуть неповними без висвітлення тактичних завдань їх розслідування, зокрема на кожному з його етапів.

Зокрема, на початковому етапі основними тактичними завданнями є встановлення обставин, які вказують на вчинення саме провокації підкупу, а не суміжних, у тому числі правомірних діянь; з'ясування відомостей про час, місце, обстановку підбурювання особи на вчинення підкупу для подальшого її викриття; визначення послідовності, тривалості та змісту дій правопорушника, спрямованих на провокування підкупу; встановлення наявності в правопорушника звання службової особи й обумовленість його діянь службовими повноваженнями та пов'язаними з ними можливостями; встановлення всіх співучасників і їх причетності до провокації підкупу; пошук слідів злочину й осіб, поінформованих про обставини вчинення кримінального правопорушення; збирання достатньої доказової бази для повідомлення особі про підозру.

На наступному етапі вирішуються тактичні завдання, які полягають у встановленні всіх епізодів протиправної діяльності підозрюваного, пов'язаної з провокацією підкупу; встановленні всіх співучасників злочинця та епізодів скоєних ними правопорушень; налагодженні співпраці органів досудового розслідування з підозрюваним; збиранні даних, що характеризують підозрюваного; встановленні обставин, достатніх для обвинувачення особи у вчиненні провокації підкупу.

Отже, ефективність розслідування провокації підкупу наряду залежить від правильного визначення тактичних завдань і їх повного вирішення на кожному з етапів.

Список використаних джерел:

1. Волобуєв А.Ф. Тактичні завдання розслідування розкрадань майна у сфері підприємницької діяльності. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 1999. № 3. С. 84–90.

2. Журавель В. Системи слідчих дій та тактичні операції в структурі окремої криміналістичної методики розслідування злочинів. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. № 2 (57). С. 197–202.

3. Бурданова В.С. Обстоятельства, подлежащие доказыванию по уголовному делу, как важный элемент частных криминалистических методик. *Вестник криминалистики*. 2001. Вып. 2. С. 38–42.

4. Пчеліна О.В. Тактичні завдання розслідування злочинів і криміналістична методика. *Криміналістичний вісник*. 2012. № 2 (18). С. 48–52.

Черкаський Р. А.,

кандидат наук з державного управління

**СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИННОСТІ ЯК
ОБ'ЄКТУ ПРАВООХОРОННОГО ВПЛИВУ**

Злочинність – це історично-мінливе, суспільно-обумовлене, змінюване, динамічне, негативне та небезпечне явище, яке виражене у вчинюваних окремою особою та/або групою осіб злочинах, що являють собою найбільш суспільно-небезпечні діяння, які детерміновані

сукупністю певних чинників життя населення країни та недосконаlostями правової системи, існування яких в цілому веде до виникнення особливо негативних наслідків соціального, політичного, економічного характеру, тощо.

Водночас, чи характеризують наведені ознаки злочинність, безпосередньо як об'єкт правоохоронного впливу? Для відповіді на це питання, звернемось до сутності такого впливу та його структури. Етимологічно слово «вплив» означає дія або діяльність, яку певна особа, предмет або явище виявляє стосовно іншої особи чи предмета [1]. Саме тому в правовій літературі найчастіше використовується синонімічна форма категорії «правоохоронний вплив» - «правоохоронна діяльність», зміст якої має декілька варіантів тлумачення.

Наприклад, Т.М. Шамба розглядає цей вид діяльності у вузькому і широкому розумінні. У вузькому значенні правоохоронна діяльність тлумачиться як безпосередня охорона встановленого законом порядку суспільних відносин, тобто боротьба з правопорушниками шляхом притягнення винних до юридичної відповідальності. У широкому розумінні – не тільки безпосередня охорона сформованих суспільних відносин, але й підтримка та зміцнення правопорядку, створення позитивних умов для безперешкодної реалізації всіма суб'єктами своїх прав і обов'язків [2, с. 34-35]. Схожий підхід пропонує у своїй дисертації Б.М. Ринажевський, який зазначає: «Правоохоронна діяльність – це робота, функціонування установи, організації, посадової особи з охорони прав, яка полягає в гарантуванні, забезпеченні недоторканності чи поновленні порушених прав. Правоохоронна діяльність у широкому розумінні – це діяльність із реалізації державними органами правоохоронних або правозастосовних функцій, у вузькому розумінні – це реалізація державними правоохоронними органами

наступних функцій: розслідування злочинів та адміністративне провадження (дослідча перевірка, дізнання; досудове слідство, перевірки та розгляд справ щодо адміністративних правопорушень), що здійснюються відповідно до положень Кримінально-процесуального кодексу України, Митного кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, інших законів України, що регламентують правоохоронну діяльність» [3, с.163–164].

А.Б. Сахаров у своїх наукових дослідженнях дійшов висновку, що правоохоронна діяльність поділяється на два види: правозастосовна та правозабезпечувальна. Правозастосовну діяльність вчений характеризує як діяльність з приводу конкретних правопорушень (виявлення, реєстрація і документування вчинених правопорушень, їх розслідування, судовий розгляд, виконання покарань), а правозабезпечувальну – як різноманітну діяльність з виявлення обставин, що сприяють здійсненню правопорушень, безпосередню охорону громадського порядку і громадської безпеки, майна й інших цінностей, індивідуальну та загальну профілактику, правову пропаганду [4, с. 13-15]. За О.Г. Варич правоохоронний вплив – це форма здійснення функцій держави шляхом владної оперативної діяльності державних органів з по забезпеченню охорони норм права від порушень, по захисту наданих громадянам суб'єктивних прав та забезпеченню виконання покладених на них юридичних обов'язків. В результаті правоохоронного впливу приймаються акти застосування норм права (рішення судів, постанови слідчих, протести прокурорів і таке інше). специфіка цих актів полягає в тому, що вони слугують цілям профілактики скоєння злочинів та інших правопорушень, відновленню порушеного права, реалізації юридичної відповідальності

особи, яка скоїла правопорушення, а відповідно, в усіх випадках, – охороні прав особи, захисту прав людини, захисту інтересів громадян та суспільства в цілому [5, с. 152].

В той же час, І.Є. Марочкін, Н.В. Сібільова та О.М. Толочко до істотних ознак правоохоронної діяльності відносять те, що: 1) ця діяльність спрямована на охорону права від будь-яких порушень; 2) вона може здійснюватися не будь-яким способом, а лише шляхом: а) розгляду юридично значущих справ і в деяких випадках застосування до правопорушників примусових заходів і стягнень; б) виявлення правопорушень і осіб, винних у їх учиненні; в) обвинувачення у вчиненні правопорушення; г) представництва і захисту порушених прав і законних інтересів; г) нагляду за додержанням законів; 3) ця діяльність повинна відповідати приписам правового нормативного акту; 4) вона реалізується з додержанням певних, встановлених у законі або іншому нормативному акті процедур; 5) вона реалізується спеціально уповноваженими на те органами, що комплектуються відповідним чином підготовленими службовцями [6, с. 6–9].

Підводячи підсумок наукових розмірковувань варто вказати, що на наш погляд, правоохоронний вплив (діяльність) – це правова, комплексна, стандартизована, формально-визначена модель функціонування органів державної влади та громадськості, спрямована на захист прав і свобод людини та громадянина на території України, шляхом протидії та запобігання, а також здійснення інших заходів, засобів та методів, об'єктом якої виступають суспільні та інші явища, котрі негативно впливають на життєдіяльність населення та порушують права людини та громадянина.

Злочинність, як раз і виступає подібним негативним явищем, яке потребує правоохоронного впливу внаслідок:

- по-перше, своєї масштабності, адже являє собою не окремий злочин або їх кількість, а все суспільне середовище де ці злочини зароджуються, вчиняються та несуть негативні результати;

- по-друге, свого суспільно-небезпечного значення, адже злочинність посягає на найбільш важливі суспільні інтереси та закономірності життя населення країни;

- по-третє, найвищого рівня деструктивності та антисоціальності наслідків злочинності для економіки держави, її політичної і фінансової системи, національної та публічної безпеки, стану захищеності населення і таке інше;

- по-четверте, необхідності комплексного, системного вирішення проблем, пов'язаних із детермінацією злочинності, які потребують уваги з боку держави в цілому та громадськості зокрема.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови: в 11 томах. Том 1, 1970. Стор. 751.

2. Шамба Т.В. Демократизм радянського правопорядку: авториферат. М. 1985. 40 с.

3. Ринажевський Б.М. Адміністративно-правове регулювання діяльності військової служби правопорядку у Збройних Силах України: дисертація. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2010. 339 с.

4. Сахаров А.Б. Про особу злочинця та причинах злочину. М.: Держжурвидавництво. 1961. 279 с.

5. Варич О.Г. Економічні функції сучасної держави: природа, зміст, тенденції розвитку в Україні: дисертація. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. 2006. 206 с.

6. Організація судових та правоохоронних органів : [навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів освіти / І.Є. Марочкін, В.В. Афанасьєв, В.С. Бабкова та ін.] ; за ред. І.Є. Марочкіна, Н. В. Сібільової, О.М. Толочко. Х. : Право, 2000. 272 с.

Шаховніна М. О.,

здобувач ПВНЗ «Університет сучасних знань»

ДО ПЕРЕЛІКУ ОБСТАВИН, ЯКІ НЕОБХІДНО ВСТАНОВИТИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОЇ ЛІКУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З приводу кримінальних правопорушень, пов'язаних із проведенням незаконної лікувальної діяльності, слід погодитись із Р. С. Белкіним щодо того, що обставини, які становлять предмет доказування, треба конкретизувати, враховуючи і кримінально-правовий склад досліджуваного злочину, і його криміналістичну структуру, зумовлену деякими особливостями відповідного кримінального правопорушення [1, с. 171].

Всі обставини, що підлягають встановленню під час розслідування, В.І. Фаринник пропонує деталізувати за елементами складу кримінального правопорушення, згрупувавши їх у чотири групи: 1) об'єкт злочинного посягання; 2) об'єктивна сторона посягання, куди віднесено питання щодо місця, часу, причин посягання, характеру та розміру шкоди, причинного зв'язку між злочином і шкодою, обставини, які сприяли вчиненню злочину; 3) суб'єкт кримінального правопорушення, тобто відомості, що характеризують особу, котра вчинила

кримінальне правопорушення; 4) суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, зокрема питання щодо вини та її форми, мотивів скоєного діяння [2, с. 95].

Враховуючи наведену точку зору, охарактеризуємо обставини, що підлягають встановленню під час розслідування незаконної лікувальної діяльності, як елемент методики розслідування кримінальних правопорушень, які, на нашу думку, доцільно об'єднати у чотири групи:

1) обставини, що стосуються самої події кримінального правопорушення. До цієї категорії слід зараховувати: відомості про час вчинення злочину; відомості про місце вчинення злочину; відомості про спосіб підготовки, вчинення та приховання злочину; відомості про знаряддя злочину; відомості про сліди злочину;

2) обставини, що стосуються особи потерпілого;

3) обставини, що стосуються особи злочинця;

4) обставини причинно-наслідкового зв'язку: чи правильно та своєчасно проведено щодо хворого медичні заходи з погляду їх відповідності основним, загальновизнаним й обов'язковим правилам, які розроблені в медицині; виявлення причин та умов, які сприяли вчиненню злочину, і заходів, яких необхідно вжити для їх усунення; відомості про наявність зв'язку потерпілий – злочинець; чи існує причиновий зв'язок між лікуванням і несприятливими наслідками, що настали для пацієнта;

5) інші обставини: вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням; обставини, що обтяжують чи пом'якшують покарання; обставини, що виключають кримінальну відповідальність чи є підставою для закриття кримінального провадження; обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної

відповідальності; обставини, що виключають факт вчинення підозрюваною особою іншого злочину.

Для оцінки правомірності дій лікарів слідчому потрібно попередньо зібрати деяку інформацію щодо безпосереднього періоду здійснення лікування: а) про місце та час вжиття медичних заходів; б) про зміст та обсяг медичної допомоги, починаючи від моменту обсягу зібраного анамнезу, оцінки результатів огляду та лабораторних досліджень тощо, до моменту проведення визначеного на їх основі курсу лікування; в) кількість та посади працівників, які брали участь у здійсненні лікування.

З обставин, які характеризують особу потерпілого, потрібно встановити його особисті дані, професію та умови на робочому місці, спосіб життя; відомості про стан здоров'я та перенесені захворювання до моменту звернення по медичну допомогу; інформацію про стан здоров'я безпосередньо перед та під час надання медичної допомоги тощо.

Отже, такий елемент криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень, зокрема і незаконної лікувальної діяльності, як обставини, що підлягають встановленню, дає змогу більш цілеспрямовано та з меншими витратами зусиль і часу визначати коло інформації, що підлягає встановленню, вивчати необхідні матеріали, оцінивши їх законність та достатність із метою окреслення напрямів подальшого пошуку та прийняття процесуальних рішень на окремих етапах кримінального провадження.

Список використаних джерел:

1. Белкин Р.С. Криминалистическая энциклопедия. 2-е изд., доп. М. : Мегатрон XXI, 2000. 334 с.
2. Фаринник В.І. Розвиток правового регулювання збирання доказів за новим Кримінальним процесуальним

кодексом України. *Митна справа*. 2012. № 4(82). Ч. 2. С. 3–8.

Яндульський Ю. О.,
*здобувач Науково-дослідного
інституту публічного права*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВО- ЦИВІЛЬНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В УКРАЇНІ

В умовах військової агресії Російської Федерації військово-цивільні адміністрації стали невід’ємною складовою системи державного апарату. Створення зазначених інституцій було обумовлене необхідністю забезпечення стабільного та нормального функціонування тимчасово окупованих територій, або територій, що перебувають у зоні активних бойових дій. Тобто військово-цивільні адміністрації поєднують у собі елементи військового та цивільного управління, здійснюють широкий спектр повноважень, функціонують для забезпечення безпеки та нормалізації життєдіяльності населення в районі проведення антитерористичної операції (далі – АТО).

Дослідження різноманітних аспектів діяльності військово-цивільних адміністрацій вбачається надзвичайно важливим з огляду на низку обставин. По-перше, військово-цивільні адміністрації представляють собою новий тип державних органів, які поєднують у собі елементи військового управління та цивільної адміністрації. По-друге, функціонування військово-цивільних адміністрацій потрібне для ефективного

управління територіями Донецької та Луганської областей, недопущення гуманітарної катастрофи в районі проведення антитерористичної операції. По-третє, діяльність військово-цивільних адміністрацій має тимчасовий характер.

М.І. Ануфрієв відмічає, що у Законі України «Про військово-цивільні адміністрації» [1] визначено також, структуру військово-цивільних адміністрацій населених пунктів у зоні АТО затверджує керівник Антитерористичного центру, який створено при Службі безпеки України. Пропозиції щодо призначення співробітників відповідної військово-цивільної адміністрації надають керівники обласних військово-цивільних адміністрацій. Безпосереднє керівництво військово-цивільними адміністраціями здійснюють їхні керівники. Цікавим є те, що на роботу до штату військово-цивільних адміністрацій приймаються особи за розпорядженням керівництва Антитерористичного центру, але вони працюють під керівництвом керівників обласних військово-цивільних адміністрацій [2, с. 74].

Структура військово-цивільних адміністрацій може відрізнятися залежно від розміру території та специфіки завдань, які перед нею стоять. Зазвичай, до складу військово-цивільних адміністрацій входять представники військового командування, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів та інших державних установ.

Повноваження військово-цивільних адміністрацій є досить широкими і включають низку заходів, представлених 48 пунктами. Натомість, серед основних напрямків діяльності військово-цивільних адміністрацій слід виокремити наступні: забезпечення безпеки через охорону громадського порядку, боротьбу з диверсіями та тероризмом, захист критичної інфраструктури; організація

гуманітарної допомоги через забезпечення продовольством, медикаментами, іншими необхідними речами населення, а також евакуація людей з небезпечних районів; відновлення інфраструктури; соціальний захист населення, організація виплати пенсій, соціальних виплат, організація роботи закладів охорони здоров'я; правове забезпечення через доступ населення до правосуддя та захист прав людини і громадянина у цілому.

Нетривалий період функціонування військово-цивільних адміністрацій в Україні обумовлює наявність проблемних аспектів у їхній діяльності. Аналіз наукових позицій та публіцистичних дописів у засобах масової інформації дозволяє виокремити основні із них: 1) обмеженість у використанні наявних ресурсів (людських, фінансових, матеріальних); 2) ускладнені умови діяльності (мінна і терористична небезпека, відсутність стабільного електропостачання, зв'язку, ракетні обстріли тощо); 3) підвищені корупційні ризики через обмеженість інституцій громадського контролю; 4) неоднозначне ставлення місцевого населення, значний відсоток якого може підтримувати сепаратистські ідеї; 5) неналежна взаємодія з іншими органами публічної адміністрації через відсутність її законодавчої деталізації.

О. П. Сікорський відмічає, що діяльність зазначених органів державної влади направлена на реалізацію функцій держави, однак у багатьох аспектах роботи військово-цивільних адміністрацій вона суперечить або є неузгодженою з положеннями норм чинного законодавства [3, с. 164].

Погоджуючись із тим, що діяльність військово-цивільних адміністрацій багато у чому потребує оптимізації, слід зауважити на перспективах їхнього подальшого розвитку як складової системи державного апарату.

Так, інститут військово-цивільних адміністрацій в Україні має значні перспективи розвитку. Важливою запорукою їхньої ефективної діяльності є подальше вдосконалення законодавчої бази, уточнення кваліфікаційних вимог до працівників військово-цивільних адміністрацій, забезпечення необхідними ресурсами та посилення взаємодії з іншими органами державної влади та місцевого самоврядування.

Крім викладеного, попри закріплені законодавством завдання, практика функціонування військово-цивільних адміністрацій може значно відрізнятися залежно від таких факторів, як: 1) характер та інтенсивність бойових дій, які суттєво впливають на стабільність їхньої роботи; 2) ступінь ураження об'єктів інфраструктури, зокрема критичної; 3) склад і ставлення місцевого населення, особливості культурних та мовних традицій. Крім викладеного, аналіз показників діяльності окремо узятих військово-цивільних адміністрацій дозволить виявити найбільш ефективні практики та визначити напрямки для подальшого вдосконалення їхньої роботи у цілому.

Загалом, діяльність військово-цивільних адміністрацій носить тимчасовий характер, обумовлений потребою якомога скорішого повернення до звичайного порядку діяльності держави, нормалізації ситуації. У свою чергу, це потребує розроблення правових та організаційних механізмів для подальшої ліквідації таких органів та відновлення класичної системи публічного управління – місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Вибір оптимального сценарію для подальшої трансформації військово-цивільних адміністрацій залежатиме від конкретної ситуації, яка складатиметься в Україні.

Отже, діяльність військово-цивільних адміністрацій в Україні є складним і багатогранним процесом, вивчення

окремих аспектів якого дозволить сформувати комплексне уявлення про їхню діяльність. Для ефективної роботи військово-цивільних адміністрацій у подальшому необхідно вирішити низку проблемних моментів. Це дозволить не лише поліпшити роботу військово-цивільних адміністрацій, а й сприятиме стабілізації ситуації у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 03.02.2015 № 141-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19/ed20150203#Text>

2. Ануфрієв М.І. Адміністративно-правовий статус військово-цивільних адміністрацій в зоні проведення антитерористичної операції. *Наукові праці МАУП*. 2016. Вип. 50 (3). С. 73-76.

3. Сікорський О.П. Військово-цивільні адміністрації, як спосіб забезпечення безпеки та нормалізації життєдіяльності населення в районі проведення антитерористичної операції. *Наукові записки Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка*. Серія: Право. 2017. Вип. 1 С. 160-164.

ЗМІСТ

ЩОДО РОЛІ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ У ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ Василенко В. М.	3
НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАОХОЧЕНЬ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ Гарбузюк К. Г.	6
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА МИРНІ ЗІБРАННЯ ЯК ПРЕДМЕТ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ Йовенко І. І.	10
ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КООРДИНАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМАТИКА КОНТРОЛЮ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ Лук'янова Г. Ю.	14
ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ КРИТЕРІЇВ, ЯКІ НЕОБХІДНО ВРАХОВУВАТИ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ РОЗМІРУ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ Мельник В. В.	19
НОРМОТВОРЧІСТЬ ЯК ФОРМА ВЗАЄМОДІЇ СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВ ІЗ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ Полянський А. О.	24

ТАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ПРОВОКАЦІЇ ПІДКУПУ Федоренко І. Л.	27
СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИННОСТІ ЯК ОБ'ЄКТУ ПРАВООХОРОННОГО ВПЛИВУ Черкаський Р. А.	30
ДО ПЕРЕЛІКУ ОБСТАВИН, ЯКІ НЕОБХІДНО ВСТАНОВИТИ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОЇ ЛІКУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Шаховніна М. О.	35
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВО- ЦИВІЛЬНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В УКРАЇНІ Яндульський Ю. О.	38